

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów

Michał Szczęsny
Mateusz Kopaczyński

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

O autorach

Mateusz Kopaczyński

Ogólnopolski Rzecznik Praw Studenta, aplikant radcowski przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Krakowie. Od wielu lat zaangażowany w działalność na rzecz szkolnictwa wyższego i nauki jako m.in. ekspert, a następnie Koordynator Zespołu ekspertów ds. studenckich Polskiej Komisji Akredytacyjnej, działacz Samorządu Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz członek organów i ciał kolegialnych instytucji związanych ze szkolnictwem wyższym w Polsce. W swojej dotychczasowej praktyce skupiał się przede wszystkim na tematyce praw studenta, dydaktyki i rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce. Zawodowo specjalizuje się w prawie cywilnym, prawie autorskich, prawie spółek oraz prawie nowych technologii.

Michał Szczęsny

Michał Szczęsny - w 2024 r. ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Jako samorządowiec studencki wielokrotnie prowadził szkolenia dla studentów z zakresu ich praw i obowiązków. Członek ciał uczelnianych takich jak Rada Uczelni, Senat, Komisja ds. kształcenia i studentów, Komisja dyscyplinarna dla studentów czy Komisja dyscyplinarna ds. nauczycieli akademickich. Od 2025 jako członek Rady Wykonawczej PSRP odpowiada za proces opiniowania aktów prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego oraz wspiera samorządy studenckie w kwestiach prawnych.

WSTĘP

Odpowiedzialność dyscyplinarna stanowi istotny element funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce. Obejmuje zarówno nauczycieli akademickich, jak i studentów oraz doktorantów, tworząc wewnętrzny mechanizm reagowania na zachowania naruszające obowiązujące w wspólnocie akademickiej pożądane wzorce postępowania. Jej celem nie jest wyłącznie represja, lecz przede wszystkim ochrona wartości leżących u podstaw działalności uczelni, takich jak rzetelność akademicka, poszanowanie godności innych członków wspólnoty, uczciwość, odpowiedzialność, dialog akademicki oraz dbałość o jakość kształcenia i poziom prowadzonych badań naukowych.

Studenci, jako pełnoprawni członkowie wspólnoty, również mogą ponosić odpowiedzialność związaną z posiadanym przez siebie statusem studenta za to co robią i w jaki sposób podejmują różne aktywności bezpośredni lub pośrednio związane z ich studiowaniem. Należy bowiem pamiętać o dychotomii praw i obowiązków związanych ze studiowaniem. Oprócz szeregu uprawnień przysługujących studentom, ustawodawca oraz poszczególne uczelnie nakładają także konkretne obowiązki, także wymagają określonych postaw, których naruszenie może skutkować ponoszeniem odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Odpowiedzialności nie wyłącza ani co do zasady nie ogranicza brak znajomości obowiązków i granic w podejmowanych aktywnościach w związku z posiadanym statusem studentów. Dlatego też warto być świadomym wymogów adresowanych do studentów, wiedzieć, czym jest tak zwany delikt dyscyplinarny i w jaki sposób może dojść do jego realizacji.

Nie możemy również udawać, że w praktyce nie dochodzi do nadużyć i instrumentalnego wykorzystania instytucji dyscyplinarnych w stosunku do osób studiujących, w szczególności w celu wywierania wpływu na przedstawicieli studenckich w organach oraz ciałach kolegialnych uczelni oraz osób piastujących funkcje w organach samorządów studenckich.

Wobec powyższych istotna jest jak największe zrozumienie zasad odnoszących się do postępowań dyscyplinarnych. Do postępowań tych w dużym zakresie mają bowiem zastosowania przepisy Kodeksu postępowania karnego, co determinuje profesjonalny i prawniczy ich charakter.

W ramach niniejszej publikacji zostaną opisane podstawowe zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej, przebieg postępowania – zarówno wyjaśniającego, jak i przed komisją dyscyplinarną z podkreśleniem praw przysługujących osobom, których dotyczy postępowanie, a następnie obwianych o popełnienie deliktów dyscyplinarnych.

Należy pamiętać, że w przypadku toczącego się postępowania dyscyplinarnego zawsze warto zwrócić się o odpowiednie wsparcie. Można go szukać wśród samorządu studenckiego działającego na uczelni, Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej oraz Ogólnopolskiego Rzecznika Praw Studenta.

Niezależnie od tego autorzy niniejszej publikacji rekomendują uzyskanie profesjonalnej pomocy prawnej w postaci adwokata lub radcy prawnego, ewentualnie obrońcy gwarantowanego z urzędu przez uczelnię. Warto również sprawdzić ofertę samorządów studenckich i studenckich poradni prawnych działających przy wydziałach prawa na uczelniach w Polsce – często istnieje możliwość uzyskania tam nieodpłatnego wsparcia prawnego oraz obrońcy, który będzie reprezentować daną osobę przed komisją dyscyplinarną.

Podstawy prawne i skróty

Nazwa aktu	Skrót
Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U.2024.1571 z późn. zm.)	Ustawa
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U.2025.46)	k.p.k.
Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa wyższego z dnia 28 września 2018 r. sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego w sprawach studentów, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia (Dz.U.2018.1882)	Rozporządzenie

Znaczenie odpowiedzialności dyscyplinarnej

Pierwsze pytanie, które pojawia się u osób stykających się z odpowiedzialnością dyscyplinarną (niezależnie od roli, którą w niej przyjmują) dotyczy jej istoty i sensu wprowadzenia takiego konstruktu w systemie szkolnictwa wyższego i nauce.

W codziennym życiu towarzyszą wszystkim nam pewne normy postępowania i wzorce pożądanych zachowań, które determinują granicę wolności podejmowanych przez nas czynów. Oczywiście mogą one różnić się w zależności od przyjętych indywidualnie, czy w danej grupie (społeczności) wartości i opartego na nim systemie. Część norm przybiera jednak charakter wiążący jako normy prawne, które obligują każdego do ich przestrzegania. Są to normy prawne, które swoje źródło mają w przepisach prawa powszechnie obowiązującego – czyli m.in. ustawy – oraz, w pewnym ograniczonym zakresie, również przepisach prawa wewnętrznego takich jak chociażby akty uczelniane.

Naruszenie konkretnych norm prawnych co do zasady powoduje ponoszenie odpowiedzialności przez osoby dokonujące naruszeń. Odpowiedzialność ta może przybrać różnoraki charakter w zależności od tego, czego konkretne normy powinny zachowania dotyczyły. I tak wyróżniamy odpowiedzialność karną, która cechuje się aspektem represyjnym oraz prewencyjnym odpowiedzialność cywilną skupiającą się głównie na kwestii kompensacji względem osób, które odniosły szkodę lub krzywdę, a także odpowiedzialność administracyjną przyjmującą również tak jak odpowiedzialność karna funkcję represyjną i prewencyjnym z tym, że w przypadku odpowiedzialności administracyjnej większy nacisk położony jest na aspekt prewencji oraz całkowicie inny jest charakter dóbr chronionych².

[1] Przez sformułowanie „każdego” należy rozumieć zarówno zakres obejmujący wszystkich, jak i grupy określonych osób wyróżnionych ze względu na konkretne znamiona podmiotowe (np. obowiązek ciąży na funkcjonariuszach publicznych).

[2] Zob. w kontekście odpowiedzialności nauczycieli akademickich: P. Wojciechowski [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, art. 275, nb. 3 wraz z przytoczoną tam literaturą.

Powstaje więc zasadne pytanie, gdzie w tym całym systemie miejsce i jaka jest funkcja odpowiedzialności dyscyplinarnej. Wskazuje się, że odpowiedzialność ta najbardziej zbliżona jest do odpowiedzialności karnej oraz administracyjnej i ma na celu uświadamianie i zapobieganie popełnianiu deliktów dyscyplinarnych oraz w przypadku ich popełnienia zapobiegać dalszym czynom realizującym znamiona deliktu dyscyplinarnego³. Tego rodzaju odpowiedzialność pozwala zapewnić wdrażanie i przestrzeganie wzorców akademickich kreowanych przez wspólnoty uczelniane z poszanowaniem praw indywidualnych.

Istotę odpowiedzialności dyscyplinarnej uchwycił TK w wyr. z 27.2.2001 r. Jak wskazał Trybunał: „Łączy się ona [odpowiedzialność dyscyplinarna - przyp. aut.] przede wszystkim ze specyfiką wykonywania niektórych zawodów oraz zasadami funkcjonowania konkretnych korporacji zawodowych. Ukształtowane w ich ramach reguły deontologiczne ukierunkowane są przede wszystkim na obronę honoru i dobra zawodu. Mogą przez to odwoływać się do etycznych aspektów współistnienia i działania. Deontologia zawodowa musi być więc ujmowana także w perspektywie imperatywnych rozwiązań praktycznych w zakresie dotyczącym wypełniania obowiązków zawodowych. Stąd też odpowiedzialność dyscyplinarna związana może być z czynami, które nie podlegają odpowiedzialności karnej. Takie zasady odpowiedzialności przewiduje się zwłaszcza w odniesieniu do zawodów o dużym prestiżu społecznym (nauczyciele, lekarze, prawnicy), gdzie należyta troska o ich godność jest ważnym jego elementem. Dotyczy to również nauczycieli akademickich” (wyr. TK z 27.2.2001 r., K 22/00, OTK 2001, Nr 3, poz. 48). Nie jest jednak wykluczone, by student odpowiadał za ten sam czyn zarówno w ramach odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak i odpowiedzialności karnej. Co więcej, kolejna różnica pomiędzy powyżej wskazanymi odpowiedzialnościami jest mianowicie taka, że w zakresie odpowiedzialności karnej postępowanie karne toczy się przed sądem powszechnym, a w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej - przed komisją dyscyplinarną lub odwoławczą komisją dyscyplinarną. Należy dodać, że odpowiedzialność dyscyplinarna dotyczy studenta, a w związku z tym można mu ją wymierzyć od chwili złożenia ślubowania do czasu utraty statusu studenta, co następuje po pierwsze w sytuacji ukończenia studiów, a po drugie - wskutek ostatecznej decyzji w przedmiocie skreślenia z listy studentów^[4].

Zakres odpowiedzialności (naruszenie przepisów obowiązujących na uczelni; czyn uchybiający godności.)

Zgodnie z art. 307 ust. 1 Ustawy: Student podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz za czyn uchybiający godności studenta.

Przepis normuje dwa rodzaje deliktów dyscyplinarnych: (1) czyn naruszający przepisy obowiązujące na uczelni; (2) czyn uchybiający godności studenta. Konkretnie czyny mogą realizować znamiona zarówno tylko jednego deliktu, jak i dwóch równocześnie.

[3] Tamże, nb. 4

[4] Cyt. P. Olszewski, J. Szataniak-Kulińska [w:] W. Kielbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny, wyd. 1, 2024, art. 307, nb. 1

Czyn naruszający przepisy obowiązujące na uczelni

Postępowania takie dotyczą naruszania przez studentów Ustawy i innych aktów powszechnie obowiązujących związanych ze statusem studenta i szkolnictwem wyższym oraz nauką, a także przepisów wewnętrznych danej uczelni takich jak chociażby statut, czy regulamin studiów. Podstawą odpowiedzialności może być również postępowanie sprzeczne ze złożonym przez studenta ślubowaniem.

Czyn uchybiający godności studenta.

Ustawa ani żaden inny akt prawny nie definiuje pojęcia uchybienia godności studenckiej. Pojęcie to dotyczy standardów i wzorców postępowania, jakich oczekuje się od członków wspólnoty akademickiej – w tym przypadku studentów – w związku z posiadanymi przez nich statusem. Ustalenie takich wzorców powinno każdorazowo być dokonywane z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego, tradycji akademickiej, zwyczajów panujących na danej uczelni oraz charakteru i specyfiki danej jednostki akademickiej, a nawet kierunku studiów.

W orzecznictwie za czyny uchybiające godności studenta uznano m.in.: *niszczenie rzeczy innych studentów i stosowanie wobec nich wyzwisk, wtargnięcie na salę, w której odbywają się zajęcia, i kierowanie gróźb do jednego ze studentów, posiadanie substancji psychotropowych, dokonanie czynnej napaści na studenta, przywłaszczenie książki stanowiącej własność biblioteki, zniesławienie nauczyciela akademickiego przez wywieszenie w miejscu publicznym obraźliwych uwag pod jego adresem i tym czynem publiczne okazywanie braku szacunku oraz podważanie autorytetu promotora poprzez publiczne czynienie uwag pod jego adresem, które w swojej treści okazywało lekceważenie oraz kwestionowanie wykonywania przez niego obowiązków służbowych jako wykładowcy, a także zachowania naruszające godność pacjenta podczas odbywania praktyk studenckich, tj. robienie zdjęć pensjonariuszom placówki opieki medycznej, a nawet konkludentne akceptowanie zachowań podejmowanych przez innych studentów naruszających godność pacjenta w postaci słownych drwin z jego osoby oraz śmiechu [5].*

[5] Cyt. P. Wojciechowski [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, art. 307., nb. 18

V. Postępowanie dyscyplinarne

V.1. Podmioty i Organy

Postępowanie dyscyplinarne w szerokim znaczeniu składa się z postępowania wyjaśniającego oraz postępowania dyscyplinarnego sensu stricto. Stronami w postępowaniu wyjaśniającym są osoba, której czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, i pokrzywdzony lub osoba, która zawiadomiła o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego. Natomiast rzecznik dyscyplinarny jest organem prowadzącym postępowanie wyjaśniające. Podmioty te przypominają podmioty występujące w procesie karnym w postępowaniu przygotowawczym. Pierwszym podmiotem jest „osoba, której czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające” takie określenie wskazuje, że postępowanie w pierwszej kolejności odwołuje się do czynu, który popełniono. Osoba taka ma określone prawa, do których można zaliczyć prawo do:

- 1) składania wyjaśnień;
- 2) odmowy składania wyjaśnień;
- 3) odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania;
- 4) korzystania z pomocy wybranego obrońcy;
- 5) zgłaszania wniosków dowodowych;
- 6) zapoznania się po zakończeniu postępowania dowodowego w postępowaniu wyjaśniającym z zebranymi dowodami i zgłoszenia wniosku o jego uzupełnienie w terminach wyznaczonych przez rzecznika dyscyplinarnego.

W celu określenia kim jest pokrzywdzony należy odpowiednio zastosować przepisy kodeksu postępowania karnego. Zgodnie z art. 49 k.p.k. pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, a także instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, choćby nie miała osobowości prawnej, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przewinienie dyscyplinarne (art. 49 § 1 i 2 k.p.k.). Pokrzywdzony to zatem podmiot, który został dotknięty popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego.

W przypadku gdy rzecznik dyscyplinarny do spraw studentów wnosi o orzeczenie kary wydalenia z uczelni, a obwiniony nie ma obrońcy z wyboru, przewodniczący składu orzekającego wyznacza obrońcę z urzędu spośród nauczycieli akademickich lub studentów uczelni.

Na etapie postępowania dyscyplinarnego stronami są obwiniony oraz rzecznik dyscyplinarny. Stronami nie są już pokrzywdzony oraz osoba, która zawiadomiła o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego. Obwinionemu przysługują prawa takie jakie przysługiwały osobie, której czynu dotyczyło postępowanie wyjaśniające.

W sprawach dyscyplinarnych studentów orzekają komisja dyscyplinarna oraz odwoławcza komisja dyscyplinarna, powołane spośród nauczycieli akademickich i studentów uczelni, w trybie określonym w statucie uczelni. Komisja dyscyplinarna orzeka w składzie złożonym z przewodniczącego składu orzekającego, którym jest nauczyciel akademicki, oraz w równej liczbie z nauczycieli akademickich i studentów.

V.3. Postępowanie wyjaśniające

Rektor, po otrzymaniu wiadomości o popełnieniu przez studenta czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego, poleca rzecznikowi dyscyplinarnemu wszczęcie postępowania wyjaśniającego. Rzecznik samodzielnie może wszcząć postępowania wyjaśniającego. Postępowanie wyjaśniające powinno trwać nie dłużej niż 6 tygodni. W uzasadnionych przypadkach rzecznik dyscyplinarny, za zgodą rektora, może przedłużyć czas trwania postępowania wyjaśniającego, nie dłużej niż do 12 tygodni. Jak wskazał J. Woźnicki: Termin ten ma charakter instrukcyjny, a z jego upływem nie jest związany skutek w postaci braku możliwości wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, chyba że zachodzi okoliczność wskazana w art. 314 ust. 3 p.s.w.n.6.

Rzecznik dyscyplinarny wydaje postanowienie o wszczęciu postępowania wyjaśniającego i doręcza je, za pomocą pracownika uczelni lub operatora pocztowego w rozumieniu art. 3 pkt 12 ustawy z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe, studentowi, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, oraz zawiadamia o wszczęciu postępowania wyjaśniającego:

- 1) rektora;
 - 2) pokrzywdzonego;
 - 3) osobę, która zawiadomiła o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego.
- Zawiadomienie może zostać również dokonane telefonicznie, jeżeli przemawia za tym potrzeba usprawnienia prowadzonego postępowania wyjaśniającego i nie prowadzi to do naruszenia praw stron w postępowaniu wyjaśniającym. W aktach sprawy dokonuje się adnotacji zawierającej datę i treść zawiadomienia wraz z podpisem osoby, która dokonała tej czynności.

Pouczenie o prawach studenta w postępowaniu wyjaśniającym

W postanowieniu, o którym mowa powyżej, zamieszcza się pouczenie o prawach studenta, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające tj.:

- 1) składania wyjaśnień;
- 2) odmowy składania wyjaśnień;
- 3) odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania;
- 4) korzystania z pomocy wybranego obrońcy;
- 5) zgłaszania wniosków dowodowych;
- 6) zapoznania się po zakończeniu postępowania dowodowego w postępowaniu wyjaśniającym z zebranymi dowodami i zgłoszenia wniosku o jego uzupełnienie w terminach wyznaczonych przez rzecznika dyscyplinarnego.

[6] P. Wojciechowski [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, art. 313.

Rzecznik dyscyplinarny w toku postępowania wyjaśniającego może przesłuchiwać świadków, zasięgać opinii biegłych oraz przeprowadzać, zabezpieczać i utrzymywać inne dowody. Przed rozpoczęciem przesłuchania świadka należy go uprzedzić o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy. Świadek podpisuje oświadczenie, że został pouczone o tej odpowiedzialności i że zrozumiał to pouczenie.

Świadkowi mogą przysługiwać dodatkowe uprawnienia wynikające z odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym. Świadka należy ponadto uprzedzić:

- o jego prawie do odmowy zeznań przez osobę najbliższą osoby, której czynu dotyczy to postępowanie wyjaśniające (odpowiednio stosowany art. 182 k.p.k.),
- o prawie do uchylenia się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe (odpowiednio stosowany art. 183 k.p.k.)
- oraz o możliwości zwolnienia go od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania, jeśli pozostaje on z osobą, której czynu dotyczy to postępowanie wyjaśniające, w szczególnie bliskim stosunku osobistym (odpowiednio stosowany art. 185 k.p.k.).

Osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności, a następnie można zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi. Pytania nie mogą jednak sugerować treści odpowiedzi. Przesłuchanie może być przeprowadzone bezpośrednio albo z wykorzystaniem środków technicznych, które pozwalają na wykonanie tej czynności na odległość, przy zachowaniu jednoczesnej transmisji obrazu i dźwięku.

Jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych, rzecznik dyscyplinarny może zasięgnąć opinii biegłego.

W § 2 Rozporządzenia przewidziano, że wezwanie związane z przeprowadzeniem dowodu, niezależnie od tego, czy jest ono kierowane do osoby, której dotyczy postępowanie wyjaśniające, świadka czy biegłego, musi określać sprawę, wskazywać rolę, w jakiej dana osoba ma wystąpić, a także podawać miejsce i termin stawienia się. Ponadto powinno zawierać informację, czy obecność jest obowiązkowa, oraz pouczenie o skutkach ewentualnego niestawienia się. Kontrowersje może budzić kwestia ukarania za niestawienie się. Wobec braku regulacji szczegółowej analogicznej do tej przyjętej w art. 287 p.s.w.n., zasadne jest uznanie, że nałożenie kary pieniężnej na podstawie art. 285 k.p.k. jest niedopuszczalne⁷.

Jeżeli zebrane w toku postępowania wyjaśniającego dowody dają do tego podstawę, rzecznik dyscyplinarny wzywa studenta, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, w celu przedstawienia zarzutów oraz do złożenia wyjaśnień, w tym do zajęcia stanowiska wobec przedstawionych zarzutów i zebranych dowodów.

Odmowa złożenia wyjaśnień przez studenta, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, lub jego nieusprawiedliwione niestawiennictwo nie stanowią przeszkody do zakończenia tego postępowania, jeżeli pozostałe zebrane dowody dają do tego podstawę.

Wzywając studenta, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, w celu przedstawienia zarzutów oraz do złożenia wyjaśnień, rzecznik dyscyplinarny informuje go o skutkach niestawiennictwa oraz o treści § 7 ust. 2 Rozporządzenia opisanego w powyższym akapicie.

Rzecznik dyscyplinarny, przed odebraniem wyjaśnień od studenta, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, poucza go o jego prawach i obowiązkach. Student, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, podpisuje oświadczenie, że został pouczone o swoich prawach i obowiązkach i że zrozumiał to pouczenie.

W toku postępowania wyjaśniającego student, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, i jego obrońca, jeżeli został ustanowiony, mają prawo zgłaszać rzecznikowi dyscyplinarnemu wnioski o przesłuchanie wskazanych osób w charakterze świadków, powołanie biegłych oraz przeprowadzenie innych dowodów. Po zakończeniu postępowania dowodowego rzecznik dyscyplinarny zawiadamia studenta, którego czynu dotyczy postępowanie wyjaśniające, i jego obrońcę, jeżeli został ustanowiony, o zakończeniu postępowania dowodowego oraz o prawie do zapoznania się z zebranymi dowodami, a także o prawie do zgłoszenia wniosku o uzupełnienie postępowania dowodowego, w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Utrwalanie czynności w postępowaniu

Z każdej czynności w postępowaniu wyjaśniającym rzecznik dyscyplinarny sporządza protokół określający rodzaj czynności, czas trwania i miejsce jej dokonania oraz przebieg i uczestników tej czynności. Protokół z czynności podpisuje rzecznik dyscyplinarny oraz wszyscy jej uczestnicy.

Skutki postępowania wyjaśniającego

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego rzecznik dyscyplinarny, w oparciu o zgromadzone dowody:

- 1) wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania wyjaśniającego i przedstawia je rektorowi do zatwierdzenia albo
- 2) kieruje do komisji dyscyplinarnej wnioski o ukaranie, albo
- 3) składa do rektora wnioski o wymierzenie kary upomnienia.

[7] Cyt. P. Wojciechowski [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, red. J. Woźnicki, Warszawa 2019, art. 313.

Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów

Rzecznik dyscyplinarny wydaje postanowienie o umorzeniu, jeżeli postępowanie wyjaśniające nie dostarczyło podstaw do skierowania do komisji dyscyplinarnej wniosku o ukaranie i do złożenia do rektora wniosku o wymierzenie kary upomnienia lub wystąpiły przesłanki określone w odpowiednio stosowanym art. 17 §1 Kodeksu postępowania karnego tj.:

- czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia;
- czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa;
- społeczna szkodliwość czynu jest znikoma;
- ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze;
- oskarżony zmarł;
- nastąpiło przedawnienie karalności;
- postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się;
- sprawca nie podlega orzecznictwu polskich sądów karnych;
- brak skargi uprawnionego oskarżyciela;
- brak wymaganego zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- zachodzi inna okoliczność wyłączająca ściganie.

Zatwierdzone przez rektora postanowienie o umorzeniu postępowania wyjaśniającego wraz z uzasadnieniem doręcza się:

- 1) studentowi, którego czynu dotyczyło postępowanie wyjaśniające, i jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony;
- 2) pokrzywdzonemu;
- 3) osobie, która zawiadomiła o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego.

Wniosek o ukaranie zawiera:

- 1) imiona i nazwisko, imię ojca i adres zamieszkania studenta, którego czynu dotyczyło postępowanie wyjaśniające, oraz informację o kierunku i roku studiów;
- 2) dokładne określenie zarzucanego czynu, ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia;
- 3) określenie proponowanej kary dyscyplinarnej;
- 4) uzasadnienie.

- 1) imiona i nazwisko, imię ojca i adres zamieszkania studenta, którego czynu dotyczyło postępowanie wyjaśniające, oraz informację o kierunku i roku studiów;
- 2) dokładne określenie zarzucanego czynu, ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia;
- 3) określenie proponowanej kary dyscyplinarnej;
- 4) uzasadnienie.

V.4. Postępowanie przed komisją

Po zakończeniu postępowania wyjaśniającego rzecznik dyscyplinarny może skierować do komisji dyscyplinarnej wniosek o ukaranie studenta. Pierwszym krokiem po otrzymaniu takiego wniosku jest jego wstępna kontrola formalna, którą przeprowadza przewodniczący komisji dyscyplinarnej. Sprawdza on, czy pismo zawiera wszystkie wymagane elementy, takie jak opis czynu, dowody czy żądana kara, oraz czy dołączono do niego akta postępowania wyjaśniającego. Jeżeli czegoś brakuje, przewodniczący zwraca wniosek rzecznikowi dyscyplinarnemu z wezwaniem do uzupełnienia braków w terminie 7 dni. Gdy wniosek spełnia wszystkie wymogi formalne, przewodniczący wyznacza skład orzekający, w tym przewodniczącego, oraz ustala termin niejawnego posiedzenia – powinno się ono odbyć w ciągu 21 dni. Na tym posiedzeniu skład orzekający podejmuje decyzję, czy wszcząć postępowanie dyscyplinarne i skierować sprawę na rozprawę, odmówić jego wszczęcia, czy też zwrócić wniosek rzecznikowi w celu uzupełnienia postępowania wyjaśniającego. W przypadku odmowy wszczęcia postępowania, podstawą są takie same okoliczności jak w postępowaniu karnym, np. brak cech przewinienia, jego znikoma szkodliwość społeczna czy przedawnienie.

Po podjęciu decyzji o skierowaniu sprawy na rozprawę, komisja doręcza odpowiednie postanowienie rzecznikowi dyscyplinarnemu, obwinionemu studentowi (i jego obrońcy, jeśli został ustanowiony) oraz rektorowi. W przypadku, gdy komisja odmówi wszczęcia postępowania lub zdecyduje o konieczności uzupełnienia wyjaśnień, informacja trafia do szerszego grona: oprócz rzecznika, studenta i jego obrońcy, także do pokrzywdzonego oraz osoby, która zgłosiła sprawę. Co ważne, na odmowę wszczęcia postępowania przysługuje zażalenie do odwoławczej komisji dyscyplinarnej składane w terminie 7 dni.

W sytuacji, gdy sprawa trafia na rozprawę, przewodniczący składu orzekającego wyznacza jej termin – musi się ona odbyć w ciągu 30 dni. O terminie zawiadamia się nie tylko samego obwinionego, ale też jego obrońcę, rektora, rzecznika oraz ewentualnych świadków i biegłych. Student otrzymuje także kopię wniosku o ukaranie oraz informację o swoich prawach i obowiązkach, w tym o skutkach niestawienia się na rozprawie. Co do zasady, między doręczeniem wezwania a terminem rozprawy musi minąć co najmniej 7 dni – jeśli ten okres nie zostanie zachowany, student lub jego obrońca mogą domagać się odroczenia rozprawy.

Rozprawa może jednak odbyć się nawet bez obecności obwinionego lub jego obrońcy, jeśli nieobecność nie została usprawiedliwiona. Jeżeli natomiast student usprawiedliwi swoją nieobecność, komisja wyznacza nowy termin posiedzenia.

W trakcie rozprawy przewodniczący składu orzekającego może, z ważnych powodów, zdecydować o jej przerwaniu, przy czym przerwa nie może przekroczyć 21 dni. Dodatkowo, jeśli wobec tego samego czynu, który jest przedmiotem postępowania dyscyplinarnego, wszczęto równoległe postępowanie karne lub postępowanie w sprawie o wykroczenie, komisja dyscyplinarna ma prawo zawiesić swoje postępowanie. Decyzja ta może zostać zaskarżona – stronom przysługuje zażalenie do odwoławczej komisji dyscyplinarnej, które należy wnieść w terminie 7 dni od doręczenia postanowienia o zawieszeniu. Po zakończeniu sprawy karnej lub wykroczeniowej (gdy zapadnie prawomocne orzeczenie), komisja dyscyplinarna musi wznowić swoje postępowanie najpóźniej w ciągu 30 dni od uzyskania informacji o tym zakończeniu. Zarówno decyzja o zawieszeniu, jak i o podjęciu zawieszonego postępowania, musi zostać zakomunikowana rektorowi.

Rozprawa dyscyplinarna prowadzona jest pod przewodnictwem przewodniczącego składu orzekającego, który odpowiada za jej sprawny i prawidłowy przebieg. Na początku sprawdzana jest obecność wszystkich uczestników, po czym świadkowie muszą opuścić salę, a rzecznik dyscyplinarny odczytuje wniosek o ukaranie wraz z uzasadnieniem. Następnie student - obwiniony - ma możliwość odnieść się do zarzutów, przyznać się do winy lub złożyć wyjaśnienia. Po jego wysłuchaniu komisja przystępuje do przeprowadzenia postępowania dowodowego, które może obejmować przesłuchania świadków, przedstawienie opinii biegłych czy inne dowody. Strony oraz obrońca (jeśli został ustanowiony) mają prawo do zadawania pytań świadkom i biegłym, a także do komentowania każdego przeprowadzanego dowodu. Przewodniczący ma obowiązek poinformować uczestników o tych uprawnieniach. Komisja może również, z własnej inicjatywy lub na wniosek stron, dopuścić nowe dowody, jeżeli uzna je za istotne dla sprawy. W przypadku, gdy student przyzna się do winy, a jego wyjaśnienia nie budzą wątpliwości, skład orzekający – za zgodą wszystkich stron – może ograniczyć lub całkowicie zrezygnować z dalszego postępowania dowodowego. Po jego zakończeniu głos kolejno zabierają: rzecznik dyscyplinarny, obrońca studenta (jeżeli został ustanowiony) oraz sam obwiniony.

Narada i głosowanie

Po zakończeniu rozprawy i wysłuchaniu wszystkich stron, przewodniczący zamyka rozprawę, a skład orzekający udaje się na naradę, podczas której podejmuje decyzję w sprawie. Narada oraz głosowanie są tajne – uczestniczą w nich wyłącznie członkowie składu orzekającego i ewentualnie protokolant. Głosowanie odbywa się oddzielnie w zakresie winy i kary, przy czym przewodniczący głosuje jako ostatni. Orzeczenia i postanowienia zapadają większością głosów, a każdy członek składu ma prawo do złożenia pisemnego zdania odrębnego wraz z uzasadnieniem.

W efekcie narady komisja może wydać jedno z trzech rozstrzygnięć: orzeczenie o ukaraniu (gdy uzna studenta za winnego i wymierzy mu karę), orzeczenie o uniewinnieniu lub orzeczenie o umorzeniu postępowania. Do uniewinnienia dochodzi m.in. wtedy, gdy brak jest dowodów na popełnienie czynu lub gdy czyn nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego. Umorzenie postępowania następuje w sytuacjach takich jak np. przedawnienie, śmierć obwinionego czy brak interesu w dalszym prowadzeniu sprawy – zgodnie z przepisami odpowiednio stosowanego Kodeksu postępowania karnego.

Orzeczenie

Orzeczenie kończące postępowanie dyscyplinarne musi spełniać określone wymagania formalne. Zawiera ono m.in. dane identyfikujące komisję dyscyplinarną, miejsce i datę rozprawy, personalia członków składu orzekającego, rzecznika, protokolanta i ewentualnego obrońcy. Ujawnia również tożsamość obwinionego studenta, w tym kierunek i rok jego studiów. W treści orzeczenia zamieszcza się opis czynu dyscyplinarnego, z określeniem czasu i miejsca jego popełnienia, a także decyzję komisji (np. o ukaraniu, uniewinnieniu lub umorzeniu). Obowiązkowe jest także uzasadnienie, w którym wyjaśnia się podstawy prawne i faktyczne rozstrzygnięcia, oraz pouczenie o prawie do odwołania i terminie jego wniesienia. Dokument musi być podpisany przez wszystkich członków składu orzekającego.

Ogłoszenie orzeczenia następuje zazwyczaj od razu po zakończeniu narady, choć w uzasadnionych przypadkach – np. z powodu złożoności sprawy – może zostać odroczone, maksymalnie o 7 dni. Termin ogłoszenia podaje się do wiadomości już podczas rozprawy. Po ogłoszeniu przewodniczący przedstawia ustnie główne motywy rozstrzygnięcia i informuje obwinionego o możliwości wniesienia odwołania.

W ciągu 14 dni od ogłoszenia, pisemna wersja orzeczenia wraz z uzasadnieniem musi zostać doręczona stronom postępowania, obrońcy (jeżeli został ustanowiony) oraz rektorowi. Dzięki temu student zyskuje pełny dostęp do argumentacji komisji i może rozważyć dalsze kroki procesowe.

V.5. Kary

W przypadku orzeczenia o ukaraniu, Komisja wymierza jedną z następujących kar:

1. upomnienie;
2. nagana;
3. nagana z ostrzeżeniem;
4. zawieszenie w określonych prawach studenta na okres do 1 roku;
5. wydalenie z uczelni.

V.6. Odwołanie

Każdej ze stron przysługuje prawo do odwołania się od rozstrzygnięcia Komisji Dyscyplinarnej w terminie 14 dni od otrzymania orzeczenia wraz z uzasadnieniem.

Odwołanie adresuje się do Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej, ale wnosi za pośrednictwem Komisji Dyscyplinarnej I instancji.

Zgodnie z odpowiednim stosowaniem art. 126 k.p.k. istnieje możliwość przywrócenia terminu do wniesienia odwołania w szczególnych przypadkach – jeżeli niedotrzymanie terminu wynikało z przyczyn niezależnych od strony. W takiej sytuacji strona może w terminie 7 dni od momentu ustania przyczyna uniemożliwiająca wcześniejsze wniesienie odwołania złożyć odwołanie wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu.

W odwołaniu strona powinna sformułować odpowiednie zarzuty oraz je uzasadnić. Czyli wskazać, do jakich naruszeń jej zdaniem doszło w postępowaniu w I instancji i czemu odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Na zasadzie odpowiedniego stosowania art. 438 k.p.k. podstawami takimi są:

- 1.obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu popełnionego przez obwinionego jako delikt dyscyplinarny;
- 2.obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w pkt 1, chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu;
- 3.obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia;
- 4.błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia;
- 5.rażąca niewspółmierności kary.

Niezależnie od powyższego Komisja Odwoławcza powinna zawsze z urzędu (ale można i powinno się podnieść tego rodzaju zarzuty również w odwołaniu) wziąć pod uwagę bezwzględne przyczyny uchylenia orzeczenia zgodnie z art. 439 k.p.k., którymi mogą być następujące sytuacje:

- 1.w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie odpowiednich przepisów;
- 2.komisja była nienależycie obsadzona lub którykolwiek z jej członków nie był obecny na całej rozprawie, z wyjątkiem wypadków, gdy wynika to z prowadzenia w dalszym ciągu na podstawie art. 402 § 2a lub art. 404 § 2a k.p.k. rozprawy przerwanej lub odroczonej;
- 3.orzeciono karę dyscyplinarną nieznaną ustawie;
- 4.orzeczenie zapadło z naruszeniem zasady większości głosów lub nie zostało podpisane przez którąkolwiek z osób biorących udział w jego wydaniu;
- 5.zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia, uniemożliwiająca jego wykonanie;
- 6.orzeczenie zostało wydane pomimo to, że postępowanie dyscyplinarne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone;
- 7.zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych i stosowanych odpowiednio w art. 17 § 1 pkt 5, 6 i 8-11 k.p.k.;
8. obwiniony w postępowaniu dyscyplinarnym nie miał obrońcy w przypadku zagrożenia karą wydalenia z uczelni lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy.

Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna może:

1. utrzymać w mocy orzeczenie Komisji I instancji;
2. uchylić orzeczenie Komisji I instancji w całości albo w części i orzec co do istoty sprawy;
3. uchylić orzeczenie Komisji I instancji w całości i przekazać jej do ponownego rozpatrzenia –
4. w przypadkach stwierdzenia bezwzględnej przyczyny uchylenia orzeczenia albo potrzeby uzupełnienia postępowania dowodowego.

Komisja Odwoławcza nie może orzec kary dyscyplinarnej w sytuacji, kiedy Komisja I instancji uniewinniła obwinionego albo umorzyła postępowanie.

Dodatkowo, jeżeli odwołanie wniósł wyłącznie obwiniony, to Komisja Odwoławcza nie może pogorszyć jego sytuacji względem orzeczenia z I instancji, i na przykład orzec bardziej surową karę.

V.7. Skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego

Każdej ze stron przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na prawomocne orzeczenie Komisji Odwoławczej.

Skargę wnosi się do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego za pośrednictwem Komisji Odwoławczej w terminie 30 dni od dnia otrzymania przez stronę orzeczenia wraz z uzasadnieniem.

Skarga powinna czynić zadość wymaganiom pisma w postępowaniu sądowym, tj. powinna zawierać: 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowana, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników; 2) oznaczenie rodzaju pisma; 3) osnovę wniosku lub oświadczenia; 4) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika; 5) wymienienie załączników. Ponadto, gdy pismo strony jest pierwszym pismem procesowym, powinno zawierać: 1) oznaczenie miejsca zamieszkania, a w razie jego braku - adresu do doręczeń, lub siedziby i adresów stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, b) numer PESEL strony wnoszącej pismo, będącej osobą fizyczną. Skarga na orzeczenie komisji odwoławczej powinna także zawierać: 1) wskazanie zaskarżonej decyzji, postanowienia, innego aktu lub czynności; 2) oznaczenie organu, którego działania, bezczynności lub przewlekłego prowadzenia postępowania skarga dotyczy; 3) określenie naruszenia prawa lub interesu prawnego[8].

Sąd administracyjny weryfikuje zgodność z prawem wydanego orzeczenia oraz prawidłowość prowadzonego postępowanie, ale nie sama zasadność kwalifikacji danego czynu jako delikt dyscyplinarny.

[8] Cyt. J. Kosowski [w:] A. Jakubowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, wyd. 1, 2023, art. 318, nb. 6

Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów

Uczelnie wyższe są autonomiczne w podejmowaniu decyzji dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz za czyny uchybiające godności studenta, które są co do zasady decyzjami uznaniowymi, jednakże decyzje (orzeczenia) te podlegają kontroli sądowej. Kontrola ta, przeprowadzana jest w zakresie dotyczącym przede wszystkim tego, czy uprawnione organy zgromadziły wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy dowody, czy dokonały następnie wszechstronnego zbadania tego materiału dowodowego, czy dokonały jego oceny pod względem faktycznym i prawnym oraz uzasadniły decyzję (orzeczenie) w taki sposób, aby z treści tego uzasadnienia wynikały jasne kryteria podjęcia decyzji[9].

Od wyroku oraz postanowienia kończącego postępowanie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego stronom przysługuje skarga do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

[9] Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 10 kwietnia 2024 r. III SA/GI 10/24, Legalis nr 3069373

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej